

جنگ خلیج فارس

بررسی حمله نظامی عراق به کویت پس از تحمیل

جنگ هشت ساله به جمهوری اسلامی ایران

مؤلفین: مجتبی نیک رهی

محمدرضا نیک رهی

www.ketab.ir

سرشناسه	: نیکدرهی، مجتبی، ۱۳۶۵
عنوان و نام پدیدآور	: جنگ خلیج فارس (بررسی حمله نظامی عراق به کویت پس از تحمیل جنگ ۸ ساله به جمهوری اسلامی ایران) مؤلفین: مجتبی نیکدرهی، محمدرضا نیکدرهی
مشخصات نشر	: تهران: ارژن، قراگاه پدافند هوایی خاتم الانبیاء-(ص)، ۱۳۹۳
مشخصات ظاهری	: ۲۰۰ صفحه. مصور
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۹۴۸۹۳-۵-۰
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
شناسه افزوده	: نیکدرهی، محمدرضا. ۱۳۲۴
شناسه افزوده	: تهران: ارژن، قراگاه پدافند هوایی خاتم الانبیاء-(ص)، ۱۳۹۳، مدیریت حفظ آثار و نشر ارزش های دفاع مقدس
موضوع	: جنگ خلیج فارس، ۱۹۹۱ م. کویت
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۳ ج ۱/۲۳/۷۲ DS۷۲
رده بندی دیویی	: ۹۵۶/۷۰۴۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۶۶۶۷۸۷

عنوان: جنگ خلیج فارس (بررسی حمله نظامی عراق به کویت پس از تحمیل جنگ ۸ ساله به جمهوری اسلامی ایران)
 مؤلف: مجتبی نیکدرهی، محمدرضا نیکدرهی
 ویراستار: مهدی خوش آبادی
 طراح جلد و صفحه آرا: سید رسول نواده
 ناظر نشر: محمدتقی رادفرد
 مدیر برنامه ریزی: نورالدین گنج خانلو
 ناشر: قراگاه پدافند هوایی خاتم الانبیاء(ص) آجا
 چاپ: مرکز مطالعات راهبردی ق پ ه خ(ص) آجا
 صحافی: مرکز مطالعات راهبردی ق پ ه خ(ص) آجا
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۴۸۹۳-۵-۰
 شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه
 قیمت: ۹۰۰۰ تومان
 چاپ اول ۱۳۹۳
 نشانی: تهران، بزرگراه بسیج، بلوار هجرت، قراگاه پدافند هوایی خاتم الانبیاء(ص) آجا، مرکز مطالعات راهبردی، کدپستی: ۱۷۸۷۱۹۹۸۱۱۱، تلفن: ۰۲۱)۳۵۹۲۳۳۰، دورنگار: ۰۲۱)۳۳۳۴۶۸
 (کلیه حقوق این اثر به مرکز مطالعات راهبردی ق پ ه خ(ص) آجا تعلق دارد)

فهرست مطالب

۱۱.....	مقدمه
۱۸.....	بخش اول: نگاهی به پیشینه‌ی تاریخی ایران و کویت
۱۹.....	فصل اول: حمایت‌های ناجوانمردانه کویت از صدام حسین در جنگ تحمیلی
۲۰.....	گفتار اول: ارسال و انتقال مهمات جنگی
۲۵.....	گفتار دوم: واگذاری جزایر استراتژیک
۲۶.....	باب اول: مشخصات جزایر سه‌گانه کویتی
۲۶.....	جزیره بوبیان
۲۷.....	جزیره وره
۲۷.....	جزیره فیلکه
۳۱.....	گفتار سوم: همکاری نظامی - اطلاعاتی کویت به عراق
۳۴.....	گفتار چهارم: اعزام عراقی‌های مقیم کویت به جبهه‌های جنگ عراق علیه ایران
	گفتار پنجم: مصاحبه ایسنا با دکتر الجنابی محقق عراقی در مورد نقش کویت در
۳۶.....	جنايات صدام علیه ایران
۳۸.....	فصل دوم: عملکرد کویت در مقابل جمهوری اسلامی ایران
	فصل سوم: سربازان چندملیتی شرکت‌کننده در جنگ خلیج فارس همراه با
۴۰.....	کشته‌شدگان این بحران
۴۰.....	گفتار اول: سربازان چندملیتی شرکت‌کننده در جنگ خلیج فارس
۴۱.....	گفتار دوم: قربانیان جنگ خلیج فارس

فصل چهارم: جنگ خلیج فارس (عملیات طوفان صحرا).....	۴۵
گفتار اول: علل حمله عراق به کویت	۴۵
گفتار دوم: اشغال کویت در دوم آگوست ۱۹۹۰.....	۴۸
گفتار سوم: حمله چندملیتی به رهبری و فرماندهی آمریکا به عراق.....	۵۱
گفتار چهارم: لجستیک عظیم آمریکا در جنگ خلیج فارس	۵۳
باب اول: آغاز حملات هوایی	۵۴
باب دوم: حمله صد ساعته زمینی و دریایی	۵۷
بخش دوم: بررسی جنگ خلیج فارس در حقوق بین الملل	۵۹
فصل اول: اقدامات شورای امنیت در مورد جنگ خلیج فارس	۶۰
گفتار اول: حقوق موضوعه و وقایع خلیج فارس	۶۰
گفتار دوم: شناسایی وجود تهدید علیه صلح، نقض صلح و وقوع عمل تجاوز.....	۶۶
گفتار سوم: توسل به زور یک جانبه ناتو، اصل عدم توسل به زور و تفاسیر مختلف از	
این اصل	۶۹
گفتار چهارم: توسل به قوه قهریه جهت مقابله با تجاوز یا دفع خطر تهدید علیه صلح	
و امنیت بین المللی	۷۱
گفتار پنجم: عملکرد شورای امنیت در جریان جنگ خلیج فارس.....	۷۴
گفتار ششم: شیوه های عملکرد شورای امنیت	۷۷
گفتار هفتم: دیگر تدابیر شورای امنیت	۸۰
گفتار هشتم: انواع صلاحیت شورای امنیت	۸۲
باب اول: صلاحیت احراز	۸۲
متن منشور	۸۲

باب دوم: صلاحیت اقدام.....	۸۶
متن منشور.....	۸۶
رویه بی‌ثبات.....	۸۷
باب سوم: تدابیر پیش‌بینی‌کننده کاربرد زور.....	۸۸
فصل دوم: آتش‌بس و مسائل بعدی بین عراق و کویت.....	۸۹
گفتار اول: آتش‌بس و تحدید حدود مرزهای میان دو دولت عراق و کویت.....	۸۹
باب اول: آتش‌بس.....	۸۹
باب دوم: تحدید حدود مرزهای میان دو دولت عراق و کویت ۱۶ آوریل ۱۹۹۲.....	۹۰
باب سوم: حادثه در جزیره بویان ۲۸ اوت ۱۹۹۱.....	۹۱
گفتار دوم: بحران در روابط میان عراق و نیروهای چندملیتی تابستان ۱۹۹۱.....	۹۲
گفتار سوم: ایجاد آبراه جدید برای دستیابی عراق به خلیج فارس.....	۹۴
گفتار چهارم: استفاده از حق وتو در جنگ خلیج فارس.....	۹۵
فصل سوم: مسئولیت دولت عراق در جبران خسارات وارده به دولت‌ها و اشخاص در جریان جنگ خلیج فارس.....	۹۹
گفتار اول: تصمیم‌ها و اقدام‌های سازمان ملل متحد در عملی ساختن مسئولیت عراق به لحاظ جنگ خلیج فارس.....	۹۹
باب اول: ضمانت‌های اجرایی قطعنامه ۶۶۱.....	۱۰۱
باب دوم: قطعنامه ۶۸۷ شورای امنیت.....	۱۰۵
گفتار دوم: ترمیم خسارات در قطعنامه ۶۸۷.....	۱۰۶
گفتار سوم: تشکیل کمیسیون غرامت سازمان ملل متحد پس از جنگ خلیج فارس و حدود صلاحیت کمیسیون.....	۱۱۶

باب اول: صندوق غرامت سازمان ملل متحد.....	۱۱۸
باب دوم: مبنای صلاحیت کمیسیون غرامت سازمان ملل متحد.....	۱۲۰
لزوم مستقیم بودن ضرر.....	۱۲۰
گفتار چهارم: بدهی ها و تعهدات قبل و بعد از ۲ اوت ۱۹۹۰.....	۱۲۲
خسارات دادرسی در دعاوی کوچک.....	۱۲۲
ادعاهای اتباع عراق.....	۱۲۲
مطالبه خسارات بابت درد و رنج روحی.....	۱۲۳
دعاوی نظامیان.....	۱۲۵
طبقه‌بندی دعاوی قابل طرح در کمیسیون.....	۱۲۵
گفتار پنجم: اعمال تنبیهات بر ضد عراق بر اساس فصل هفتم منشور ملل متحد	
.....	۱۲۶
باب اول: مسئولیت‌ها در به اجرا گذاشتن تحریم و محاصره.....	۱۲۸
باب دوم: توسل به زور.....	۱۳۳
باب سوم: پرداخت غرامت به کویت.....	۱۳۶
باب چهارم: استناد به ماده ۵۰ منشور ملل متحد.....	۱۳۷
فصل چهارم: عدم حمایت از محیط‌زیست در جریان جنگ خلیج فارس.....	۱۳۹
گفتار اول: کنوانسیون منطقه‌ای کویت برای همکاری درباره حمایت از محیط‌زیست دریایی در برابر آلودگی مصوب آوریل ۱۹۷۸.....	۱۴۰
گفتار دوم: کاربردپذیری حقوق بین‌الملل محیط‌زیست در گیرودار مخاصمات	
مسلحانه.....	۱۴۵

باب اول: حمایتی که اصول ضرورت و تناسب نسبت به محیط‌زیست عرضه

می‌دارند ۱۴۷

فصل پنجم: مداخله بشردوستانه ۱۴۹

گفتار اول: مداخله بشردوستانه پس از قطعنامه ۶۸۸ ۵ آوریل ۱۹۹۱ ۱۴۹

باب اول: ایجاد مناطق امن ۱۵۳

گفتار دوم: مداخله بشردوستانه، اقدام در مورد تهدید علیه صلح، نقض صلح و اعمال

تجاوز ۱۵۶

گفتار سوم: مبانی قواعد بین‌المللی در مورد مین‌های زمینی و تحول آن ۱۵۸

گفتار چهارم: بشردوستی ۱۶۲

بخش سوم: سقوط دولت صدام حسین در پی حمله چندملیتی به رهبری و فرماندهی

آمریکا به عراق در ۲۹ اسفند ۱۳۸۱ ۱۶۴

فصل اول: اشغال عراق در سال ۲۰۰۳ ۱۶۵

گفتار اول: بحران‌های به وجود آمده در عراق در فاصله دو جنگ خلیج فارس و حمله

۲۰۰۳ ۱۶۵

گفتار دوم: علت حمله به عراق در سال ۲۰۰۳ ۱۶۸

گفتار سوم: حمله چندملیتی به رهبری و فرماندهی آمریکا به عراق ۱۷۰

گفتار چهارم: آیا اشغال عراق قانونی بود؟ ۱۷۲

فهرست منابع ۱۷۸

فهرست منابع به تفکیک هر قسمت ۱۸۴

آلبوم تصاویر ۱۹۱

دولت عراق در ۱۷ سپتامبر ۱۹۸۰ عهدنامه مرزی و حسن همجواری ۱۹۷۵ بین ایران و عراق را به طور یک جانبه لغو کرد در ۲۲ سپتامبر ۱۹۸۰ (۳۱ شهریورماه ۱۳۵۹)، عراق اقدام به تهاجم نظامی گسترده‌ای از طریق زمین، هوا و دریا علیه سرزمین ایران کرد و وارد استان نفت خیز خوزستان شد. صدام حسین، خرمشهر را استان تازه عراق نامید و برای دریافت کمک‌های نقدی و سیاسی به دیگر کشورهای عرب روی آورد. او با موفقیت توانست حمایت رونالد ریگان رئیس‌جمهور آمریکا را به دست آورد. و به این ترتیب، جنگی هشت ساله را بر جمهوری اسلامی ایران تحمیل نمود. عهدنامه مذکور متعاقب مذاکراتی که بین ایران و عراق در جریان اجلاس سران عضو اوپک در مارس ۱۹۷۵ در شهر الجزیره صورت گرفت، منعقد گردید.

در نهایت ایران، قطننامه ۵۹۸ شورای امنیت را پذیرفت. در این جنگ تقریباً یک میلیون و هفتصد هزار نفر از هر دو طرف جان خود را از دست دادند. اقتصاد هر دو کشور که پیش از این سالم و رو به رشد بود، نابود شد.

عراق در حدود ۷۵ میلیارد دلار بدهی جنگی به بار آورد. استقراض از آمریکا باعث شد که عراق تبدیل به کشوری بدهکار شود. این وضعیت برای صدام حسین که به دنبال ملی‌گرایی عربی بود شرم‌آور به نظر می‌رسید. عراق در طول جنگ با ایران در دهه هشتاد میلادی مبالغ بسیار زیادی را از دیگر کشورهای عربی قرض گرفته بود.

در اینجا بهتر است اشاره‌ای مختصر به کویت هم داشته باشیم:

در جریان حمله عراق به ایران کویت همواره از حامیان عراق بود. از حمایت‌های عمده دولت کویت و خاندان حکومتی این کشور از رژیم عراق در طی سال‌های جنگ، مساعدت‌های نظامی آن بوده است. حمایت‌های نظامی دربرگیرنده حمل و ارسال مهمات و تسلیحات جنگی، واگذاری جزایر استراتژیک، همکاری اطلاعاتی، اجازه استفاده از حریم هوایی و امثال این‌ها می‌باشد.

جالب اینجاست که در هشت سال جنگ تحمیلی عراق علیه ایران، بیشترین کمک‌های مالی را کویت به عراق اهدا کرد و این جمله در میان اعراب ضرب‌المثل شده بود که «وضع عراق کویت شده!»

و این در حالی است که بیشترین خدمت را از میان همسایگان در سی سال اخیر ایران به کویت کرده است، پناه دادن کویتهای مهاجر در جریان حمله عراق به این کشور و پذیرایی از آنها تا زمان برگشتن آرامش به اوضاع کویت و مهار برخی چاههای نفت این کشور ذره‌ای حاشیه خلیج فارس از جمله محبت‌های مردم و حکومت جمهوری اسلامی ایران به کویت بوده است حافظه تاریخی منطقه و رخدادهای سه دهه اخیر در خاورمیانه به‌خوبی نشان می‌دهد که تفکر و دیدگاه کشورها نسبت به یکدیگر چگونه بوده است.

از پایان جنگ ایران و عراق در مرداد سال ۱۳۶۷ تا حمله عراق به کویت تقریباً دو سال فاصله بود اما طی این مدت اوضاع شرق خاورمیانه کاملاً دگرگون شده بود.

غرب و اعراب در طی سال‌های ۱۳۵۹ تا ۱۳۶۷ ایران را دشمن بزرگ خود فرض می‌کردند و با اعطای حدود ۸۰ میلیارد دلار کمک و ارسال انبوهی از تسلیحات و فناوری عراق را مبدل به قدرت اول منطقه و ارتش پنجم جهان کردند.

آنها در محاسبات خود یک نکته را از یاد بردند و آن اینکه این نیروی عظیم تهاجمی پس از جنگ با ایران به چه‌کاری خواهد آمد؟ نیرویی مرکب از ۶۰۰ هواپیما، ۵۳۰۰ تانک، هفت هزار زره‌پوش، سه هزار توپ و ده‌ها میلیارد دلار موشک و بمب در کنار یک‌میلیون سرباز باتجربه جنگ هشت‌ساله و ...

چنین مسئله‌ای اصلاً در محاسبات غرب و اعراب نروتمند و کم‌جمعیت منطقه به حساب نیامده بود.

اما در مرداد ۱۳۶۹ (اوت ۱۹۹۰) اوضاع کاملاً دگرگون شده بود.

چهل لشکر عراقی (که حداقل یک‌سوم آن زرهی و مکانیزه بودند) به‌گونه‌ای دلهره‌آور در سمت مرزهای جنوبی و جنوب غرب عراق متمرکز شده و نیروهای عراقی مرتب در حال تهدید کویت بودند. در تاریخ ۱۱ مرداد ۱۳۶۹ (۲ اوت ۱۹۹۰) صدام حسین و حزب بعث عراق با چند واحد ارتش عراقی بدون اینکه به هشدارهای جهانی توجه کنند با حمله به

کویت و تسخیر سیزده ساعته این کشور ثروتمند به جهان ثابت کردند که از نظر آن‌ها دوران دیپلماسی در خلیج فارس به سر آمده و زور جای آن را گرفته است. هدف آن‌ها از حمله به کویت در درجه اول خروج از بن‌بست اقتصادی (مشکل بدهی ۳۰ میلیارد دلاری عراق به کویت و تلاش عراق برای بازسازی اقتصاد عراق بود که در جنگ ایران و عراق نابود شده بود) و در درجه دوم جلوگیری از رکود در ارتش بزرگ عراق بود. عراق با این حمله باعث بروز بحرانی بین‌المللی گردید و اخطار شورای امنیت را نپذیرفت. آمریکا در سال ۱۳۷۰ (۱۹۹۱) با ائتلافی از کشورهای دیگر به کویت و سپس به عراق حمله کرد و ارتش عراق را از کویت بیرون راند.

عراق معتقد بود چون جنگ ایران و عراق به سود کشورهای عرب حوزه خلیج فارس بوده است، دول عربی باید بدهی ۳۰ میلیارد دلاری عراق را ببخشند. کویت زیر بار ترفت و تشنج با کویت بروز کرد.

از جنگ خلیج فارس به عنوان جنگ دوم خلیج فارس نیز یاد می‌شود و از عملیات حمله آمریکا به عراق در سال ۱۳۶۹ شمسی (۱۹۹۱ میلادی) به عنوان طوفان صحرا یاد می‌شود.

در مرزهای شرقی عراق، در زمان ریاست جمهوری آیت‌الله هاشمی رفسنجانی ایران به سرعت در حال بازسازی ویرانه‌های جنگ بود و هیچ علاقه‌ای به دخالت در درگیری‌های بین برادران عرب از خود نشان نمی‌داد.

با این حال کویت کشوری است که در سه دهه اخیر، همواره از سوی عراق مورد هجوم بوده و عراق - پیش از استقرار دولت کنونی - همواره کویت را استان نوزده خود می‌دانست.

این کشور بیشترین صدمه در تاریخ چند دهه‌ای‌اش را که در واقع اشغال تمامیت ارضی‌اش بود به واسطه دستور و اقدام صدام از ناحیه کشور برادر، دوست و هم‌نژادش عراق دید و غارت تمامی اموال و آتش زدن چاه‌های نفت کویت در زمان اشغال، توسط صدام صورت گرفت و اسرای کویتی توسط صدام همچنان مفقودالایر هستند.

در اثر حمله عراق به کویت در سال ۱۹۹۰ و اعتراض جامعه بین‌المللی به این تهاجم اتفاق افتاد. در بسیاری از کشورها، به‌ویژه کشورهایی که در صدد توسل به نیروی نظامی برای مقابله با رژیم بغداد بودند تعدادی از دیپلمات‌های این کشور، بی‌آنکه شخصاً خلافی مرتکب شده باشند به‌عنوان شخص نامطلوب مجبور به ترک سرزمین دولت پذیرنده شدند.

تهاجم عراق به کویت و سپس انضمام خاک کویت به این کشور موجب واکنش شدید شورای امنیت در قبال عراق گردید شورای امنیت از آن تاریخ تا ختم غائله دوازده قطعنامه به تصویب رسانده که بیشتر آن‌ها بر اساس فصل هفتم منشور ملل متحد صادر گردیده است. در ۹ اوت ۱۹۹۰ شورای امنیت با تصویب قطعنامه ۶۶۲ اعلام کرد که انضمام خاک کویت به عراق به هیچ شکل و تحت هیچ عنوان مبنای حقوقی ندارد و به این سبب از نظر اعضای جامعه بین‌الملل کان لم یکن و باطل می‌نماید.

همچنین چند روز پس از تهاجم نیروهای عراقی به کویت شورای امنیت با تصویب قطعنامه‌ای (قطعنامه ۶۶۶) تجاوز عراق به خاک کویت را محکوم کرد و خواستار بازگشت فوری و بی‌قید و شرط نیروهای عراقی از کویت گردید در این قطعنامه آشکارا به ماده ۳۹ و ۴۰ منشور اشاره شده است.

در ماده ۴۲ به این عبارت که شورای امنیت می‌تواند در مواردی که صلح و امنیت بین‌المللی در معرض خطر است و یا اینکه صلح نقض شده باشد مجوز توسل به‌زور را صادر نماید و بدین‌وسیله به دولت‌ها این اجازه را بدهد تا به‌زور متوسل شوند. شورای امنیت در ۳۰ نوامبر ۱۹۹۰ در بحران کویت و عراق صادر نمود و بر اساس آن به دولت‌هایی که آمادگی همکاری با کویت را داشتند این اجازه را داد تا با توسل به‌زور نیروهای عراقی را از خاک کویت بیرون برانند جالب است بگوئیم که تمام علمای حقوق البته به‌جز چند نفر بر این عقیده هستند ماده ۴۲ از جمله استثنائاتی است که در حال حاضر بر اصل عدم توسل به‌زور سایه افکند و در نتیجه نظر کلی ناظر بر تقویت و حرمت اصل عدم توسل به‌زور است کما اینکه قطعنامه‌های معروف ۱۹۷۰ و ۱۹۸۷ مجمع

عمومی سازمان ملل متحد در مورد اصول حاکم بر روابط دوستانه بین دولت‌ها مبیین و مؤید همین گفته می‌باشد.

رویه اخیر سازمان ملل در قضیه تجاوز عراق به کویت و متعاقباً توسل به شیوه نظامی توسط نیروهای تحت پوشش سازمان ملل جهت وادار کردن عراق به خروج از خاک کویت در راستای مواد ۴۱ و ۴۲ منشور سازمان ملل قابل توجیه است. تصمیم سازمان ملل و شورای امنیت برای ورود به جنگ با عراق بعد از رعایت کلیه جوانب و مقررات مذکور در منشور یک تصمیم عادلانه و مطابق با مقررات و اصول حقوق بین‌الملل می‌باشد. البته ممکن است عده‌ای از حقوقدانان بر این اعتقاد باشند که در بکار بردن نیروی نظامی علیه عراق تناسب لازم توسط نیروهای تحت فرماندهی سازمان ملل رعایت نشده و این اقدامات می‌توانست با قربانیان و انهدام کمتری از نظر جانی و اقتصادی به پایان برسد، که این بحث منطقی و قابل بررسی از سوی مجامع بین‌المللی بی‌طرف است تا کشورهای که در پشت پرده یا آشکارا گردانندگان این جریان بودند از این رویه ایجادشده جهت منافع سیاسی و اقتصادی خود علیه کشورهای جهان سوم که دارای تضاد با آن‌ها هستند بهره‌برداری نکنند.

شورای امنیت ملل متحد در قطعنامه ۶۸۷ با طرح تجاوز غیرقانونی و اشغال کویت توسط عراق، خط‌مشی را مبتنی بر حقوق بین‌الملل برای کمیسیون غرامات ملل متحد در ژنو ترسیم می‌نماید.

همچنین در پی تهاجم عراق به کویت و واکنش سریع شورای امنیت در قبال این تجاوز به‌خوبی نشان داد که شورای امنیت بین‌المللی در صورتی که میان اعضای دائم آن اتفاق نظر موجود باشد، می‌تواند در جهت حفظ صلح و استقرار امنیت بین‌المللی مؤثر باشد؛ اما دبیر کل وقت سازمان ملل متحد (پرز دکوئیار) اعلام کرد هنگامی که شورای امنیت جنگ بر ضد عراق را مجاز و مشروع دانست این امر پیروزی سازمان ملل متحد نبود زیرا پیروزی سازمان ملل تنها می‌تواند از عملیات جنگی که سازمان ملل آن‌ها را کنترل و هدایت کند، ناشی شود.

علاوه بر مصوبات مجمع عمومی، شورای امنیت سازمان ملل متحد نیز در پی جنگ خلیج فارس (حمله عراق به کویت) با تصویب قطعنامه ۶۸۸ در ۱۵ آوریل ۱۹۹۱ ضمن محکوم کردن سرکوب مردم غیرنظامی عراق توسط مقامات آن کشور بر این مسئله پافشاری می‌نماید که دولت عراق باید (اجازه دسترسی فوری سازمان‌های بین‌المللی بشردوستانه به تمام کسانی که نیازمند کمک در کلیه نقاط عراق هستند بدهد و امکانات لازم برای اقدام آزاد را در اختیارشان قرار دهد).

در سال‌های اخیر تلاش‌هایی برای محاکمه صدام حسین رئیس‌جمهور عراق، متعاقب جنگ‌های عراق علیه ایران و کویت و جنایات ارتکاب یافته در این جنگ‌ها، صورت گرفت ولی عدم تمایل ابرقدرت‌ها نسبت به این مسئله این کار را ممکن نساخت ولی درنهایت پس از حمله سال ۲۰۰۳ این اتفاق افتاد که در ادامه به بررسی بیشتر آن می‌پردازیم. امید است که این کتاب بتواند در نظر خوانندگان مفید واقع شود.

مجتبی نیک رهی - محمدرضا نیک رهی